

Erdély legrégebb fennmaradt bibliotékájának szerepe a két világháború közötti erdélyi magyar egyetemi ifjúság szellemi fejlődésében

Ozsváth Judit

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet - Kolozsvár

A Lyceum-könyvtár rövid története

- Jezsuiták alapítják és 1579-1773 között az ő iskolájukhoz tartozik. Nincs adat erről az időről, de korabeli kiadványok vannak.

- 1776–1948 között a piaristák gondozzák, ekkor az általuk fenntartott iskolához tartozik. Erről a 172 évről már gazdag levéltári anyag maradt fenn. Előbb a kir. főkormányshéz (Gubernium Regium) keretébe tartozó Kat. Bizottmány (Catholica Commissio) a könyvtár főhatósága, majd 1873-tól az Erdélyi Római Katolikus Státus (később Erdélyi Római Katolikus Egyházmegyei Tanács néven), azaz az erdélyi püspök. Nyilvánossági joggal rendelkezik. Kezdetben lendületesen fejlődik, 1873-1929 között „tengődik”.

- 1929 után régi hivatásának felébredése, nagyarányú fejlődés jellemzi, külső és belső korszerűsítésen esik át. Termei a kisebbségi élet tudományos és művelődési törekvéseinek is helyet adnak. 1948-ban államosítják.

A Kolozsváron tanuló magyar egyetemi hallgatók tanulmányi igazgatójává 1927-ben kinevezett **György Lajos** (a csoportképen az ülő sorban balról a második) különösen a tanárjelöltek alapos felkészüléséhez nélkülözhetetlennek látja a magyar szakirodalmat és folyóiratanyagot tartalmazó külön könyvtár létesítését. Ekkor ugyanis már nem érkeztek magyar kötelepéldányok a kolozsvári egyetemi könyvtárba.

Az új magyar nyelvű szakirodalom beszerzése egyre nehezebbé vált, az egyetemi hallgatóknak pedig nagy szükségük lett volna rá, hiszen az egyetemen csak román nyelven tanulhattak.

1928. november 16-án a dr. Balázs András státi előadóhoz benyújtott beadványában veti fel György Lajos először a katolikus liceumban létesítendő, az egyetemi hallgatók és tanárok, tudományos kutatók által is használható könyvtár felszerelésének és beindításának ügyét. (Tulajdonképpen az új könyvekkel gyengén felszerelt és kihasználatlan liceumi könyvtár átszervezését, felújítását kéri. A felvetésre a piaristák nem nyitottak.)

„Ha a Méltóságos Igazgatótanács a kat. lyceum gazdag, de jelenleg rendeltetésének eleget nem tehető könyvtárát az egyetemi hallgatók előtt megnyitja, s elrendeli annak szemináriumszerű berendezését, sehonnan semmiféle vád nem érhet bennünket, ha ifjúságunkat ott szakemberek vezetése mellett dolgoztatjuk azzal a céllal, hogy magunkrabagatottságunkban segítsük és színvonalukat emeljük.. Egy ilyen kellemes környezetbe, mint amilyen a lyceum könyvtára, az ifjúság hamar hozzá melegedne, s mivel szellemi szükségleteinek kielégítését kapná, remélhetőleg meg is szeretné, ami erkölcsileg is jótékony hatással lehetne rá.”

1929. február 14-én György Lajost megbízást kap a főgimnázium földszintjén kialakítandó könyvtár kezelésére és rendezésére.

Az első évben három szoba és egy nagyterem lett berendezve nyolc asztallal és 50 ülőhellyel, ruhatárral, könyv- és folyóiratszekrényekkel. A következő hónapokban újabb átalakítások következtek, melyek nyomán újabb férőhelyeket sikerült kialakítani. A **Lyceum-könyvtár** nevet felvett intézmény **1929. november 4-én** nyitotta meg kapuit olvasói előtt.

„Nemcsak a katolikus ifjúságnak, hanem általában minden magyar főiskolai hallgatónak szorgalmasan látogatott munkahelye a kolozsvári római katolikus főgimnázium földszintjén hét teremből álló Lyceum-könyvtár. [...] A könyvtár páratlanul ízléses és stílusserű berendezésével nem rideg hely, hanem valóságos otthon, ahol 25 asztal mellett egyszerre mintegy 90 hallgató helyezkedhet el. Semmi más nem vezet a könyvtárat, csupán az, hogy a hallgatók minél zavartalanabban és eredményesebben mélyedhessenek szakmunkáikba és az érdeklődésükben közelálló önművelődési ágakba. Különösen fontos és pótolhatatlan szerepet tölt be a mai diák-nyomorúságban, amikor szegény ifjaknak meleg szobát, kellemes világot nyújt és hozzáférhetővé teszi számukra a máskéülben nehezen megszerezhető különféle drága tankönyveket.

György Lajos és Márton Áron piarista atyákkal és magyar egyetemistákkal

A Lyceum-könyvtár tehát egyszermind szociális intézmény is, amelynek áldásaiban a kolozsvári magyar főiskolai ifjúság megkülönböztetés nélkül részesül.” (Erdélyi Tudósító, 1932)

Már az induláskor ott voltak a polcokon a legszükségesebb lexikális, szépirodalmi és különféle szakművek, az egyetemen használt tankönyvek. Volt, hogy közel száz darab magyar, román, német és francia nyelvű folyóiratot járatott, amelyeket a szünidő kivételével munka- és szünnapokon is reggeltől estig olvashattak a diákok.

Könyvállományának gyarapításához jelentős adományokkal járult hozzá a Magyar Tudományos Akadémia, a Szent István

Társulat, a budapesti Pallas RT., a Szent István Akadémia, az Erdélyi Katolikus Akadémia, az Erdélyi Szépmíves Céh, a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, a szegedi egyetem, a kv-ári Minerva RT., az Országos Magyar Párt, György Lajos és sok intézet és magánszemély.

„Az olvasáson és tanuláson kívül a szemináriumi és szakdolgozataik elkészítésében is támogatást nyernek itt a hallgatók. A nagy látogatottság már magában véve beszélő bizonyíték ez intézmény értékéről és jelentőségéről. A könyvtár olvasótermei, valamint a korrepetáló órák és előadások felekezeti különbség nélkül minden magyar egyetemi hallgató előtt nyitva állanak” – írta György Lajos 1930-ban.

A könyvtár vásár- és ünnepnapok délutánjain is nyitva tartott és a helyi magyar középiskolák tanárait is fogadta.

„Az igazsághoz akkor járunk közel, ha megállapítjuk, hogy e könyvtár a legfontosabb, a legáltalánosabb és legáldásosabb intézmény a magyar főiskolai ifjúság tanulmányi támogatásában.” Azzal szemben, hogy „1929-ben, az átvételkor úgyszólván semmit, de semmit nem tudott nyújtani a főiskolai ifjúság szellemi szükségleteinek kielégítésére”, György Lajos tanulmányi igazgató és segítői munkásságának köszönhetően az évek során „hiányosságai mellett is kétségtelenül a Lyceum-könyvtár volt az a hely, ahol az uralomváltás után a legtöbb magyar kiadvány gyűlt össze Erdélyben”. (György Lajos leírásaiból idézve.)

A Lyceum-könyvtárban számos, a magyar hallgatók számára hiánypótló szeminárium, tudományos ülés, megbeszélés is helyet kapott. A két világháború között a fiatal magyar értelmiség igazi szellemi műhelye volt.

Az 1948-as államosításig 50 ezer kötete, 80 ősnymtatványa, 350 darab 1711 előtről származó könyve volt a Lyceum-könyvtárnak. 1929 után 93 (64 magyar, 13 román, 11 francia és 5 német nyelvű) folyóiratot járatott a könyvtár.